

Lat. 2 – Inhoudelijke beschrijving

*Teksten over het leven, de dood en de mirakelen
van de heilige Hieronymus Presbyter van Stridon († 420)*

Fol. 2r^o-2v^oa Levensverhaal van Hieronymus in verzen¹

Narr<at beatus Hieronymus vitam quam tenuit in eremo> rood onderlijnd, slechts fragmentarisch bewaard wegens beschadiging van het blad door het uitscheuren van een stuk papier vanuit de linkerbovenhoek in een neerwaartse boog tot ongeveer 7 cm boven de onderkant; slechts enkele strofen op fol. 2r, voorafgegaan door een rood onderlijnd titeltje, zijn nog volledig:

...

Impia pena

Praebuit tellus requiem cub<ilis>
Nuda perduri volitas per umb<rans>
Quando nocturnas tacite subintrat

Lumina somnus

Linquitur fontis gelidus in undis
Me sitis quando cruciat famesque
Pellitur foetu noemoris silentis

Arboris altae

Me naemus vidit comitem ferarum
Ante quae nostros iacuerere gressus
Supplices omni feritate mirum

...

Milia cernis

Scripta quae priscis fuerant libellis
Barbaris lingua cecini latina
Ut forent cunctis monumenta patrum

Fol. 2v-8v Pseudo-Sebastianus van Monte Cassino, o.s.b. (fl. 6e eeuw)²: Leven van Hieronymus³

Rood onderlijnd Sequitur hic vita sancti et eximii Jheronimi scripta a me fratre nycolao de peer hantwerpie tunc temporis moram habente. Anno nostri domini m^occcc^odecimo in estate ...⁴
Inc. ontbreekt wegens de beschadiging van fol. 2-3.

¹ A. Molinier, *Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque Mazarine*, dl. 1, Paris 1885, 245, nr. 577 (265). U. Chevalier, *Repertorium hymnologicum. Catalogue des chants, hymnes, proses, séquences, tropes en uage dans l'Église latine depuis les origines jusqu'à nos jours*, Louvain, 1897, 408-409, nr. 16422. B. Lambert, *Bibliotheca Hieronymiana Manuscripta. La tradition manuscrite des oeuvres de saint Jérôme*, dl. 3B, Steenbrugis [Steenbrugge] 1970, nr. 944 (= Instrumenta Patristica, 4). – Volledig aanwezig in een werk dat de *Epistole Sancti Hieronymi* – een eigenlijk titelblad ontbreekt – bevat, volgens de colofon gedrukt te Lyon in 1513 door Nicolaus de Benedictis († na 1519/20): zie <http://books.google.be/books?id=C76Xlcwj9ZMC&pg=PT48&dq=%22impia+pena%22&hl=nl&sa=X&ei=SV90VJnrH8b3POfOgIj&ved=0CB4Q6AEwAA#v=onepage&q=%22impia%20pena%22&f=false> [geconsulteerd 25.11.2014]. Over de drukker: F. Barbier (ed.), *Le berceau des livres: autours les incunables. Études et essais offerts au Professeur Pierre Aquilon par ses élèves, ses collègues et ses amis*, Bordeaux 2003, 212 (= Revue française d'histoire du livre, 118-121); J.-D. Mellot, É. Queval, *Répertoire d'imprimeurs / libraires (vers 1500 – vers 1810)*, avec la collaboration d'A. Monaque, 2e ed., Paris 2004, 61-62 (nr. 383).

² Sebastianus Cassinensis wordt vermeld in M. Ziegelbauer, *Historia rei literariae Ordinis sancti Benedicti*, dl. 1, Augustae Vindelicorum- [Augsburg] - Herbipoli, [Würzburg], 1754, 10: "Quibus non immerito accensentur due Cassinenses SEBASTIANUS & SIMPLICIUS. Ille monachus & discipulus S. Benedicti vitam scripsit S. Hieronymi Ecclesiae Doctoris, ut ex manuscriptis Bibliothecae Cassinensis codicibus signatis num. 147. & 148. constat, quae etiam reperitur in Mss^{is} Sublaccensis & Reatensis". Het is dus vermoedelijk een *nudum nomen*. Zijn naam is alleen door de toeschrijving van de *Vita* in die twee handschriften bekend. – Melding van Robert Godding S.J. (Société des Bollandistes, Brussel) op 13.01.2015, waarvoor dank.

³ BHL nr. 3870 en BHL Suppl. nr. 3870. BHM 3B, 626, nr. 900. CPL nr. 622. Ed. PL 22, 202-214.

⁴ Vervolg: zie colofon in de materiële beschrijving van dit handschrift.

fol. 3v^ob ...⁵ Si quando in memetipsum reversus prophetas legere cepissem ... fol. 4v^oa (r. 6) qui utrorumque eorum scribens vicia eos deprehenderat insidias paraverunt⁶

fol. 4v^oa (r. 1, 6-18) *eerste interpolatie van de kopiïst met verwijzing naar een citaat uit Jacobus de Voragine's Legenda aurea: De sancto Jheronimo Legenda aurea: et hoc in hunc modum ut Johannes Beleth et Vincentius dicunt Cum Jheronimus una vice ad matutinas surgeret ... Quod ille videns tante eorum vesanie locum dedit⁷ ten gevolge waarvan het tekstdeel "Verum enim vero hunc ego felicem dixerim ... eos habere quod ipsa non habet recognoscat" is vervallen.*⁸

fol. 4v^oa (r. 18) *tekst wordt hernomen* Et Romam egressus ad orientem tendens profectus est ad Gregorium Nazianzenum ... fol. 5v^oa (r. 34)-b (r. 2) Usque ad quartumdecimum annum Theodosii principis que scripserim breviter annotare⁹

fol. 5v^ob (r. 3) *tweede interpolatie van de kopiïst Rubr.* Ex catalogo Jheronimi et sunt verba sua¹⁰ *Inc.* Jheronimus presbiter patre eusebio natus oppido stridonis ... *Expl.* fol. 6r^oa (r. 19) Et ad Pammachium appologeticum et epitaphium¹¹

fol. 6r^oa (r. 20) *tekst wordt hernomen* Innumeris preterea iste libris apostolorum prophetarumque constructionibus editis ... fol. 8r^ob (r. 9) hec Bethleem acta sunt et ab incolis illius loci hactenus narrantur ita fuisse¹²

fol. 8r^ob (r. 10) *derde interpolatie van de kopiïst Inc.* Dum autem olim in ecclesia unusquisque caneret quod volebat Theodosius imperator ut ait Johannes Beleth Damasum papam rogavit ... gloria patri in fine cuiuslibet psalmi dicendum instituit ut ait Sigebertus ... *Expl.* fol. 8r^ob (r. 34) ad summum pontificem et ab eo et a cardinalibus suis fuit valde approbatum et perpetuo autenticatum¹³

fol. 8v^oa-b *tekst wordt hernomen tot het einde* Bethleem vero locus splendidus civitas fuit David in tribu iuda ... Anno imperii Theodosii junioris duodecimo imperante illo cuius anni nec inchoantur nec finientur qui vivit et regnat per immortalia secula seculorum. Amen¹⁴

Fol. 8v^ob-33v^ob Pseudo-Eusebius van Cremona († na 420): Brief aan Damasus, bisschop van Porto, en aan keizer Theodosius over de dood van Hieronymus.¹⁵ – Auteur waarschijnlijk Joannes de Novo Foro (Noviforensis, van Neumarkt, † 1380).¹⁶

fol. 8v

Rood onderlijnd Sequitur hic epistola beati Eusebii Cremonensis beatissimi Jheronimi presbiteri discipuli ad beatum Damasum episcopum portuensem et ad Theodosium xristianissimum Romanorum senatorem de vita et transitu sancti Jheronimi doctoris eximii

fol. 9r^oa *Inc.* Patri reverendissimo Damaso portuensi episcopo et xristianissimo Theodosio Romano-
rum senatori. Eusebius olim Jheronimi sanctissimi discipulus. Nunc vero eodem orbatus lumine pium
dolorem et suavissimum gaudium. Multiphariam multisque modis olim deus locutus est omnibus

⁵ Wat voorafgaat ontbreekt.

⁶ PL 22, 203 (laatste regel) - 204.

⁷ Iacopo da Vazarre, *Legenda aurea*. Edizione critica di Giovanni Paolo Maggioni, dl. 2, 2e ed., Firenze 1998, 1004. In dit citaat verwijst Jacobus de Voragine, o.p. († 1298) naar de Franse geestelijke Joannes Beleth, † ca. 1183 (*LThK* 5 (1986) 884), en ten slotte naar Vincentius, vermoedelijk van Beauvais, o.p. († 1264) (*LThK* 10, 2001, 796-797).

⁸ PL 22, 204 (al. 2)-205 (r. 3).

⁹ PL 22, 205-206 (al. 3).

¹⁰ Betreft Hieronymus' *De viris illustribus*: zie CPL nr. 616. Ed. PL 23, 601-720.

¹¹ Betreft kap. CXXXV, ed. PL 23, 715-720.

¹² PL 22, 206 (al. 3)-213 (r. 8).

¹³ Betreft Iacopo da Vazarre, *Legenda aurea* ..., dl. 2 (= n. 6), 2007-2008. Sigebertus aan wie wordt gerefereerd is hoogstwaarschijnlijk Sigebertus van Gemblours, o.s.b. († 1112) (*LThK* 9, 2000, 575-576).

¹⁴ PL 22, 213-214.

¹⁵ BHL nr. 3866. *BHL Suppl.* nr. 3866. Ed. PL 22, 239-282. – Over de adressanten van de Eusebius-brief schrijft Erika Bauer, *Zur Geschichte der 'Hieronymus-Briefe'*, in: Johannes Janota e.a. (eds.), *Festschrift Walter Haug und Burghart Wachinger*, Tübingen, 1992, 307: "Die Adressaten des Eusebius-Briefes sind *Damasius episcopus Portuensis* und (dessen Bruder) *Theodionius senator Romanorum*. Historische Persönlichkeiten namens *Damasius* und *Theodionius* sind nicht nazuweisen. Die leichte Variation von Namen und Titeln sollte eine Anspielung auf den Papst Damasus und den Kaiser Theodosius sein". In voetnoot: "Die Form des zweiten Namens ist in der Überlieferung, soweit ich sie kenne, ziemlich stabil; manchmal erscheint *Theodosius*, vereinzelt *Theodorius*".

¹⁶ *BMH* 3B, 642, nr. 903 (*De morte gloriosissimi Hieronymi*). – Over Joannes van Neumarkt, humanist en geestelijk leidsman aan het Praagse hof in dienst van keizer Karel IV († 1378): *DHGE*, 27 (2000), 348-351.

nobis per suum dilectissimum filium sanctum Jheronimum e scripturis sanctis in virtutibus et prodigiis multis ... fol. 12r^oa *rubr.* Verba eximii Jheronimi ... fol. 13v^oa *rubr.* De doctore ... fol. 14v^oa *rubr.* De divitibus ... fol. 15r^oa *rubr.* De humilitate ... fol. 15v^ob *rubr.* Pastorum negligencia ... fol. 16r^oa *rubr.* De periculo divitum et potentum (marge) ... fol. 17v^ob *rubr.* De fortitudine et non imitando opera divitum ... fol. 19r^ob *rubr.* De misericordia ... fol. 20r^ob *rubr.* Erimus filii quasi modo geniti ... fol. 20v^ob *rubr.* De luxuria ... fol. 21v^oa *rubr.* De charitate ... fol. 22r^ob *rubr.* De mendacio cavendo ... fol. 22v^ob *rubr.* De iuramento vitando ... fol. 22v^ob *rubr.* De oracione (marge) ... fol. 23r^oa *rubr.* De morte et resurrectione ... fol. 23v^oa *rubr.* De vita mudi ... fol. 24v^ob *rubr.* Querela discipulorum de morte Jheronimi ... fol. 25r^oa *rubr.* Jheronimus consolatur hic fratres suos ... fol. 25v^oa *rubr.* Hic Eusebium constituit in abbatem discipulum ... fol. 26r^oa *rubr.* Recommendat se fratribus ... fol. 26r^ob *rubr.* Hic osculatur fratres suos ... fol. 27v^oa *rubr.* Qualiter Jheronimus voluit tumulari ... fol. 27v^ob *rubr.* Oracio ante sacram communionem satis pia et devota ... fol. 30v^ob *rubr.* Hic Jheronimus sacramentum suscipit ... fol. 31r^oa *rubr.* De sepultura Jheronimi et miraculis tunc factis ...

Expl. fol. 33v^ob Vale igitur Jheronime gloriose nostri semper apud deum faciens memoriam ut tua valeamus piissima intercessione et in presenti ab omnibus nocivis protegi et in futuro gaudia que tu iam possides adipisci. *Rood onderlijnd* Explicit Eusebii Cremonensis epistola de vita et transitu sancti Jheronimi doctoris eximii

Fol. 33v^ob-39r^oa Pseudo-Augustinus, Lofbrief aan Cyrillus van Jeruzalem († 386) ter ere van Hieronymus.¹⁷ – Auteur waarschijnlijk Joannes de Novo Foro.¹⁸

Rood onderlijnd. Incipit epistola beati Augustini Hipponensis episcopi ad Cyrillum Hierosolymitanum episcopum de magnificentissimis beati Jheronymi

Inc. Gloriosissimi xristiane fidei athlete sancte matris ecclesie lapidis angularis in quo admodum firmata consistit. Nunc vero in celesti gloria de syderis radiantis olim Jheronymi presbiteri laudes venerabilis pater Cyrille silendum ne putas aut lingua balbucientis pueri ut virum pollutum labiis me locuturum fore reris

Expl. Mei peccatoris venerabilis pater memor esto ut dum in illo steteris loco quo vel sacrum eximii Jheronymi cadaver quiescit eius me intervencionibus recommends. Quoniam nulli dubium est quod ea que optat idem Jheronymus potest continuo optinere. Non enim suo aliquo modo defraudatur desiderio.

Rood onderlijnd Explicit hic epistola beati Augustini Hypponensis episcopi de laudibus et magnificentissimis beati et gloriosi Jheronymi doctoris eximii

Fol. 39r^oa-59r^ob Pseudo-Cyrillus van Jeruzalem, Brief aan Augustinus († 430) over de mirakelen na de dood van Hieronymus.¹⁹ – Auteur waarschijnlijk Joannes de Novo Foro.²⁰

Rood onderlijnd Incipit hic epistola beati et venerabili Cyrilli Hierosolymitani episcopi ad sanctum Augustinum episcopum Hypponensem de miraculis gloriosi Jheronymi presbiteri post mortem celebratis

Rubr. Prologus Cyrilli episcopi

Inc. Venrabili episcoporum eximio Augustino Hypponen- (fol. 39v^oa) si presuli Cyrillus Jherosolymitanus pontifex et omnium sacerdotum infimus fol. 39v^ob *rubr.* De resuscitacione trium mortuorum per Eusebium cum sacco gloriosi Jheronymi ... fol. 41 r^ob *rubr.* De Eusebii et trium hominum morte... fol. 44v^ob *rubr.* Exemplum ... fol. 46r^oa *rubr.* Alius de Silvano exemplum ... fol. 48v^oa *rubr.* De duobus paganis exemplum ... fol. 49v^ob *rubr.* De duobus iuvenibus Romanis exemplum ... fol. 51r^oa *rubr.* De symonia monialium exemplum terribile notatur ... fol. 52v^ob *rubr.* De heretico qui Jheronymi ymaginem vulneravit exemplum ... fol. 53^oa *rubr.* De liberacione nepotis Cyrilli ... fol. 53v^oa *rubr.* De sanctimoniali iuvenula Jheronimo valde devota ad exemplum instabilium mulierum ... fol. 55r^oa *rubr.* De illis qui lusibus delectatur exemplum ... fol. 55v^ob *rubr.* Aliud exemplum ... Aliud exemplum ... De milite filium suum non corrigente sed potius ad prava instruente ... fol. 56v^ob *rubr.* De presbitero guloso et impudico exemplum ... fol. 57v^oa *rubr.* Aliud exemplum de

¹⁷ BHL nr. 3867. BHL Suppl. nr. 3867. CPL nr. 367. PL 22, 281-289 en 33, 1120-1126.

¹⁸ BHM 3B, 642, nr. 903 (De magnificentissimis B. Hieronymi).

¹⁹ BHL nr. 3868. BHL Suppl. nr. 3868. CPL nr. 367. PL 22, 289-326 (einde hs. kol. 317) en 33, 1126-1153 (einde hs. kol. 1147).

²⁰ BHM 3B, 642-643, nr. 903 (De miraculis Hieronymi).

quodam iuvene Tyto nomine ... fol. 58v^oa *rubr.* De quodam iuvene monacho pulchrum exemplum

...

Expl. Completo autem die tercio dum eum cum sorore sua quadam inaudite pulchritudinis infirmitatis causa patris crura simul contingeret confricare casu sororis dextera eiusdem tangente dexteram tam diris libidinis estibus et eiusdem sororis inepte et abhominabilis concupuscience fuit subito iaculatum cor eiusdem ... *de rest ontbreekt.*